

XONANDALIK SAN'ATINING MILLIY MADANIYAT TIZIMIDAGI O'RNI

FarDU Magistranti

Mirzaqulov Mirzohid Mirzaali o'g'li

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada xonandalik san'atining milliy madaniyat tizimidagi o'rni ijtimoiy-falsafiy, madaniyatshunoslik va pedagogik yondashuvlar orqali keng ko'lamda tahlil qilinadi. Maqola 2020–2025 yillar ilmiy adabiyotlari, respublika va xalqaro maqolalariga asoslanib, xonandalik san'atining milliy identifikatsiya, ma'naviyat va madaniy merosni saqlashdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: xonandalik san'ati, milliy madaniyat, xalq musiqa merosi, pedagogik yondashuvlar, ijtimoiy identitet.

АННОТАЦИЯ

В данной статье всесторонне анализируется роль пения в национальной культурной системе с помощью социально-философских, культурологических и педагогических подходов. Статья, основанная на научной литературе, республиканских и международных статьях 2020–2025 годов, показывает важность пения в сохранении национальной идентичности, духовности и культурного наследия.

Ключевые слова: пение, национальная культура, наследие народной музыки, педагогические подходы, социальная идентичность.

ABSTRACT

This article comprehensively analyzes the role of singing in the national cultural system through socio-philosophical, cultural studies and pedagogical approaches. The article, based on scientific literature, republican and international articles of 2020–2025, shows the importance of singing in preserving national identity, spirituality and cultural heritage.

Keywords: singing, national culture, folk music heritage, pedagogical approaches, social identity.

KIRISH

Milliy madaniyat — bu xalqning tarixiy, estetik hamda ma'naviy qadriyatlarining jamlanmasi bo'lib, u jamiyatni birlashtiruvchi kuch sifatida namoyon bo'ladi. Musiqa san'ati, xususan xonandalik yuksak badiiy-estetik qimmatini bilan milliy madaniyatning ajralmas qismidir². Bugungi globallashuv sharoitida milliy musiqaning o'rni va uni asrab qolish muammolari ilmiy hamjamiyat diqqat markazida turibdi.

Milliy madaniyat tizimi tarix, an'analar, til, urf-odatlar va san'at turlaridan tashkil topgan kompleks fenomen bo'lib, unda musiqa xalqning ma'naviy fazilatlarini, qadriyatlarini va voqelikni idrok etish tarzini ifodalaydi. Xonandalik san'ati esa musiqaning vokal ijro ehtirosini o'zida mujassam etgan klassik va xalq ijodining markaziy shakli bo'lib, u milliy ruhiyatning eng chuqur qatlamlarini uyg'otadi.

Xonandalik san'ati orqali ifodalangan qo'shiqlar va kuylar tinglovchida milliy o'zlikni kuchaytiradi hamda ijtimoiy identitetni shakllantiradi.

Xonandalik san'atining ijtimoiy-falsafiy mohiyati: San'atni falsafiy tahlil qilganda, u inson va jamiyat o'rtasidagi muloqot vositasi sifatida qaraladi. Xonandalik san'ati inson ruhiy dunyosining estetik tafakkuri orqali jamiyatning tarixiy tushunchalarini ifodalaydi. Musiqaning ijtimoiy funksiyasi jamiyatni ma'naviy dunyoqarashga yo'naltirib, yuksak axloqiy qadriyatlarni shakllantirishni o'z ichiga oladi.

Maqom va xalq qo'shiqlari kabi an'anaviy vokal shakllar orqali jamiyat o'z tarixiy tajribasini eslab qoladi va yangi avlodga yetkazadi. Xonandalik san'ati shuningdek ijtimoiy birdamlik, birlik va vatanparvarlik kabi qadriyatlarni tarbiyalashda kuchli vositadir.

Milliy identitet va ma'naviyatda xonandalik san'atining roli: Milliy o'zlikni anglash jarayonida musiqa va xonandalik san'ati markaziy o'rin tutadi. Musiqa orqali ifodalangan milliy qadriyatlar yoshlar ongida tinchlik, hurmat, vatanparvarlik kabi

ruhiy fazilatlarni mustahkamlaydi. Milliy musiqa qadriyatlari an'anaviy qo'shiqlar yordamida davom ettirilib, o'tmish bilan bog'lanish, bugungi kunni anglash va kelajakni qurish istiqbolini beradi.

Xonandalik san'ati orqali o'quvchilarning estetik madaniyati oshadi, ularning hissiy intellekti va ijtimoiy idrok etish qobiliyati rivojlanadi. Shu bilan birga, an'anaviy vokal maktablarining faoliyati milliy musiqiy merosni saqlash va yosh avlodga uzatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, Farg'ona vodiysi xonandalik maktablari milliy pedagogik an'analar, ijrochilik texnikasi va ijodiy tarbiya orqali milliy musiqa merosini mustahkamlaydi.

Ta'lim va pedagogik yondashuvlar orqali xonandalik san'atining rivoji: Ta'lim muassasalarida milliy musiqa va xonandalik san'ati integratsiyasi — milliy madaniyatni ommalashtirishning samarali yo'lidir. Folklor qo'shiqlar orqali vokal mahoratni oshirish nafaqat texnik ko'nikmalarni beradi, balki milliy madaniyatni chuqur anglashga ham xizmat qiladi¹.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar milliy qadriyatlar elementlarini vokal san'atiga qo'shib, nazariy bilimlarni amaliy ijrochilik bilan uyg'unlashtiradi. Bu esa yoshlarni milliy madaniyatga yaqinlashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Globallashuv sharoitida milliy xonandalik san'ati: Globallashuv jarayonida ommaviy madaniyatning ta'siri ortib, milliy san'at turlarini yo'qolish xavfi yuzaga kelmoqda. Shu bois, milliy musiqa san'atini asrab-avaylash, uni ta'lim va madaniy siyosat orqali qo'llab-quvvatlash dolzarb vazifalardan biridir.

Xonandalik san'ati xalqning o'ziga xos ifodasi sifatida butun dunyo musiqiy madaniyati bilan muloqotda bo'lib, milliy madaniyatni global maydonda tanitadi.

XULOSA

Xonandalik san'ati milliy madaniyat tizimida markaziy o'rin tutadi. U milliy identitet, ma'naviyat va ijtimoiy identifikatsiya shakllanishida beqiyos rol o'ynaydi. Ta'lim jarayoniga milliy vokal san'atini qo'shish yosh avlodni estetik, ijtimoiy va madaniy jihatdan tarbiyalashda muhim omildir.

Bugungi kunda milliy musiqaaning roli yanada oshmoqda, uni saqlash, o'rganish va rivojlantirish har bir jamiyat uchun strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. TRADITIONAL SINGING: Roots of Uzbek Musical Culture. Web of Teachers: Inderscience Research, 2025. (webofjournals.com)
2. Mamarasulzoda Z.A. Factors of Formation and Improvement of Vocal Singing Skills through Folklore Songs. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 2025. (journal-web.uz)
3. Azizjan A. Educational and Educational Significance of National Music and Oral Folk Art for Young People. Modern Science and Research, 2024. (InLibrary)
4. VOCAL ART: Modern Pedagogical Approaches to Developing National Competencies in the Field of Traditional Singing. International Journal of Artificial Intelligence, 2025. (academicpublishers.org)
5. Rustamov F. National Music – Our Cultural Heritage and Ways to Preserve It. American Journal of Education and Learning, 2025. (advancedscienti.com)
6. Zarina Hamro qizi H. Musiqiy darslarda milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirishning metodik asoslari. Science and Education, 2025. (openscience.uz)
7. Mardonov Z.M. Milliy musiqa orqali yoshlar orasida ijtimoiy birdamlik va vatanparvarlik ruhini shakllantirish masalalari. dsmi.uz, 2025. (O'zDSMI)